

Guide

Udsmykningen i Vejleå Kirke

Kunstneren Peter Brandes har stået for totaludsmykningen af Vejleå Kirke. Glasmalerierne, kirkesølvbet, skulpturerne – alt er fra hans hånd.

Der er derfor sammenhænge og referencer fra den ene udsmykning til den anden, og man kan som besøgende gå på opdagelse i motiverne og symbolerne.

I 2002 blev glasmalerier, skulpturer og altersølvbet suppleret med lysbæreren – svarende til en lysglobe i andre kirker. I 2009 fik kirken et nyt orgel og det blev udsmykket af en ophængt mandorla.

De seks store trekantede glasmalerier er den mest overvældende del af Vejleå Kirkes udsmykning. Ikke bare i kraft af deres størrelse – hver rude er 22,5 m² stor – men også på grund af den utrolige virkning, der opstår gennem lysets foranderlige spil med farver-

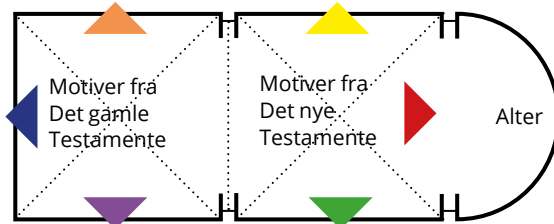
ne, når glasmaleriernes genskin løber ned ad kirkerummets store vægge og skrå loftsflader. En anden helt særlig virkning er oplevelsen af den oplyste kirke udefra, når mørket er faldet på. Vinduernes farver og former stråler fortryllende, højt svævende, gennemlyst fra sit indre, som et anelsesfuldt billede på det himmelske Jerusalem.

De seks ruder samtaler med hinanden som knudepunkter i den bibelske historie. De viser, hvordan væsentlige motiver i Det gamle Testamente (den vestlige del af kirken) og Det nye Testamente (den østlige del) står i et spændings- og forløsningsforhold til hinanden.

Kunstneren har valgt de motiver, der giver anledning til de dybeste eksistentielle overvejelser. Og ikke kun de valgte motiver, men også selve den kunstneriske fremstilling udtrykker spændingen: Rudernes store skønhed og vidunderlige farver vil ikke skjule afgrunden, men rummer den i sig.

Det er de tre grundfarver (rød, gul og blå) og deres komplementære farver (grøn, violet og orange), som dominerer hver sin rude.

Kirkens grundplan med markeringer af, hvor de seks store glasmalerier kan ses i taget.

Abraham og Isak

I vestenden på den blå rude ses Isak, der knæler som det uendeligt store offer, Gud har krævet af Abraham, og som Abraham med sin ufattelige tro er villig til at yde.

Abraham selv er blot repræsenteret ved foden nederst til højre. Vel med tanke på de tre dage, han vandrede at sted med Isak til Morija bjerg, hvor ofringen skulle finde sted.

Men i sidste øjeblik holder Guds hånd (til venstre) ham tilbage. Et motiv, som har optaget Peter Brandes i adskillige år, og som har stærkt personlige rødder, idet hans bedstefarhed Isak og var et af de mange ofre for nazismens grusomheder.

Abraham og Isak

Korsfæstelse og opstandelse

På den røde østrude i den modsatte ende af kirken foran kor og alter ser vi, at Gud ofrer sin egen søn til døden på korset. Isak og Jesus er således afbildet spejlvendt af hinanden.

På ruden er døden afbildet frygtelig virkelig. Til venstre ses Maria med sin døde søn i armene – pieta-motivet. Til højre ses både Jesus på korset og et stort sårmerket ansigt. Men yderst til højre, er tornekrone forvandlet til en fuglerede med æg. En forudgriben af opstandelsen, som fremstilles øverst, over korset som farve og lys.

Korsfæstelse og opstandelse

Kain og Abel

Kain og Abel

Sydvestruden, der er violet, viser den første ugerning efter syndefaldet. Brodermordet hvor Kain dræber Abel.

Menneske dræber menneske, som det er fortsat lige siden. De to brødre ses nederst i hver sin mindre trekant. Agerdyrkeren Kain til venstre omgivet af kornaks. Kvægavleren Abel til højre med sine dyr. De to brødre er adskilt ved mordvåbnet, som dominerer i de midterste fire felter. Men de er også forbundet fra hoved til hoved ved en slags navlestreng. Bødlen og offeret er uadskillelige.

Job

Job

Overfor Kain i nordvestruden ses hans tilsyneladende modstykke – den retfærdige lidende Job, der blev frataget alt. Men Job er ikke et passivt offer som Abel og Isak, og han bøjer heller ikke hovedet i ubetinget lydighed som Abraham. Job går i rette med Gud og kræver retfærdighed.

På ruden ses den orange Job-skikkelse med hånden rakt ud mod Gud, der som en mørk spejling svarer ham. Job er flankeret af en knækket solsikke til højre. Til venstre ses kvæg, der er ved at blive til skeletter. Sådan er Jobs hele omverden inddraget i hans lidelse.

Lazarus

Lazarus' opvækkelse er motivet på den gule nordøstrude ved siden af Job. Opvækkelsen fra de døde er et tegn på opstandelsen og også associativt forbundet med den Job, der til sidst fik al sin lykke givet tilbage af Gud.

Men genopvækkelsen er åbenbart ikke let. Brandes har billedliggjort den i et stærkt angstpræget ansigt, der har kraftige mindelser til Edvard Munchs *Skriget*. Nederst til højre fremstilles genfødslen ud af mørkets hule, hvor Lazarus allerede var begyndt at rådne, som et fosters komme til verden. Yderst til højre ses også et svøbelsesbarn og til venstre et køretøj, der er gået i stå.

Lazarus

Getsemane have

På den grønne sydøst rude ses Jesus knælende i bøn, forladt af disciplene og forrådt af Judas. Til venstre ses Judaskysset og et afhugget øre, som symboliserer apostlen Peter. Den lille hane derover minder om, at selv Peter vil fornægte Kristus tre gange, inden han har gaalet.

Modsat Lazarus-billedet ses et ansigt. Ikke med et skrig, men med en medfølelsens og barmhjertighedens tåre grædt for menneskene. Ansigtet er omgivet af edderkoppespind, der symboliserer den skæbne, Jesus ikke kan undgå, skønt han netop denne nat beder sin Far om at slippe: „Dog ikke som jeg vil, men som du vil ...“.

Getsemane have

Øvrige glaseruder

Vinduet bag orglet er Peter Brandes' egen nøgle til de seks ruders motiver forsynet med enkelte ord.

Udsmykningen af det smalle, lodrette ornamentbånd, der forbinder kirkeskibets to kuber, forestiller *Himmelstigen* fra Jakobs drøm sammen med en antydning af Marias tårer – som en forbindelse mellem Det gamle og Det nye Testamente.

Endnu et smalt og kraftigere farvet glasbånd adskiller koret fra skibet og rummer stiliserede symboler fra nadver, korsfæstelse og opstandelse som bloddråber og tårer, kalk og flammer og endelig et gyldent hoved.

Vægskulpturerne

Det sidste element i udsmykningen er fire store stentøjshoveder, som er ophængt eller opstillet på konsoller på kirkeskibets to langvægge nærmest koret.

De er alle ens i størrelse og næsten også i form, men har forskellige farver: rød, hvid, sort og guld. Disse skulpturer kan fortolkes på flere måder, men to af dem er åbenlyse.

Det dramatisk blodigtrøde hoved på nordvæggen, der ser ud, som om det er vokset ud af kirkens mure, er den korsfæstede i dødsøjeblikket. Hæver man blikket til det røde glas-maleri, opdager man, at hovedet er sænket i nøjagtig samme vinkel.

Hvor er da kroppen? Vi må tro, at form og placering skal minde os om, at kirken er 'gjort af levende stene', dvs. at kirken eller menigheden er Kristi krop og Kristus dens hoved.

På den modsatte væg er de tre andre hoveder opsat over den forreste indgangsdør. Der er her antydning af en Golgata-scene med den gyldne, sejrende Kristus mellem den hvide røver – måske ham, til hvem Jesus siger: „I dag skal du være med mig i Paradis“ – og den sorte røver, som dog har lidt guld på halsen.

Når man fra rummet betragter alle fire hoveder, er det, som om de hører sammen i en spændingsfuld helhed. Man skal måske tolke det ud fra den indbyrdes spænding mellem evangeliernes beretninger om korsdøden fra det afmægtige: „Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?“ hos Markus – vist ved det røde hoved – til det afklarede: „Det er fuldbragt!“ hos Johannes – vist ved det gyldne hoved.

Alteret

Alteret har samme proportioner som kirkeskibet – nemlig to kuber. Bordpladen er en rosa sten fra Jerusalem lagt over en opmuret, marmorglittet sokkel, der er udsmykket med relieffer i hvidt porcelæn. Disse relieffer gentager i stærkt stiliseret form enkelte motiver fra hver af de seks store trekantede glaseruder.

På forsiden mod skibet ses Kain og Abel, de forbundne brødre, hvor brodermordet her er symboliseret ved et brud i den streng, der forbinder dem.

Ved siden af finder vi Jobs hånd, som er udstrakt spørgende eller klagende imod Gud.

På sydsiden ses den korsfæstede Jesus, og nordsiden den knælende Isak.

På bagsiden af alteret ses et Kristushoved svarende til hovedet på ruden med motivet fra Getzemanen. Ved siden af dette et lille ansigt med et udtryk som et skrig, svarende til Lazarus' ansigt.

I en lille trekant – Treenighedssymbolet – er i alterbordets midtpunkt nedlagt en splint af samme type sten som resten af alterbordet, men fra selve Golgata. Et konkret udtryk for, hvorfra kristendommen tog sin begyndelse.

Krucifikset

Til alteret hører også et bronzekrucifiks. Kristus hænger her på et t-kors, der jo ikke er så almindeligt som det latinske kors. Man mener at det var t-korset, der blev anvendt af de første kristne og i den berømte Basilika for Frans af Assisi har f.eks. Angelico også fremstillet korsfæstelsen på et t-kors.

Krucifiksets sokkel gentager endnu en gang rummets proportioner. På denne sokkel er indfældet små farverige emaljearbejder, der atter bearbejder de seks vinduesmotiver. Hele krucifikset er inspireret af Frøslevskrinet – et relikvieskrin fra 1100-tallet med indlagte emaljearbejder og påsat krucifiks – der blev fundet i en sønderjysk mose i 1872. Faktisk har Peter Brandes omtalt hele Vejleå Kirke, især som den fremtræder oplyst indefra om aftenen, som et lignende 'smykkeskrin'.

Hvor man i de fleste kirker finder en altertavle bag alteret, må man her træde nogle skridt tilbage og hæve blikket op til den store, trekantede røde rude over koret, hvor krucifikset genfindes som det centrale motiv.

Døbefonten

Døbefonten minder om de romanske, oprindeligt bemalede, granitfonte. Den er udformet som en kalk i mørkeblåt stentøj med en ottekantet sokkel og en firkantet rand med figurer i relief.

Motivet mod øst viser to fisk, der svømmer mod hinanden. Fisken var i oldkirken et symbol på Kristus, og hans disciple var 'små fisk'.

Æslet på nordsiden er det næste motiv. Det kan både symbolisere Marias rejse til Betlehem ved Jesu fødsel, flugten til Egypten eller Jesu indtog i Jerusalem Palmesøndag. På døbefontens sydside er motivet den kronede

Kristus som i romansk stil. På den sidste side ses Kristus lagt i graven.

Dåbsfadet og dåbskanden

Dåbsfadet af sølv rummer indridsede motiver med en vinge – symbol på Helligånden – fire fisk, samt et svøbelsesbarn nærmest som en puppe.

Til dåbsfadet hører en ottekantet dåbskande, der har samme form som altersølvets vinkande, men er udstyret med små relieffer, der forestiller Betlehemsstjernen. I de ældste fremstillinger var denne ottetakket som symbol på genfødsel. Ottekanten var også

den form, man byggede dåbskapeller op over i oldkirken. Ifølge traditionen er tallet for Kristus 888, og det liggende ottetal er tegnet for evighed.

Altersølvet

Til alterbordet hører to store lysestager, en vinkande, en kalk, en oblatæske og en disk. De er alle ottekantede.

Lysestagerne er ens. På siderne er der kronede kristushoveder og en brændende tornebusk, og på fodens flader ses et øje med en tåre, en flamme og en stjerne. Symboler, der associerer med lys og åbenbaring.

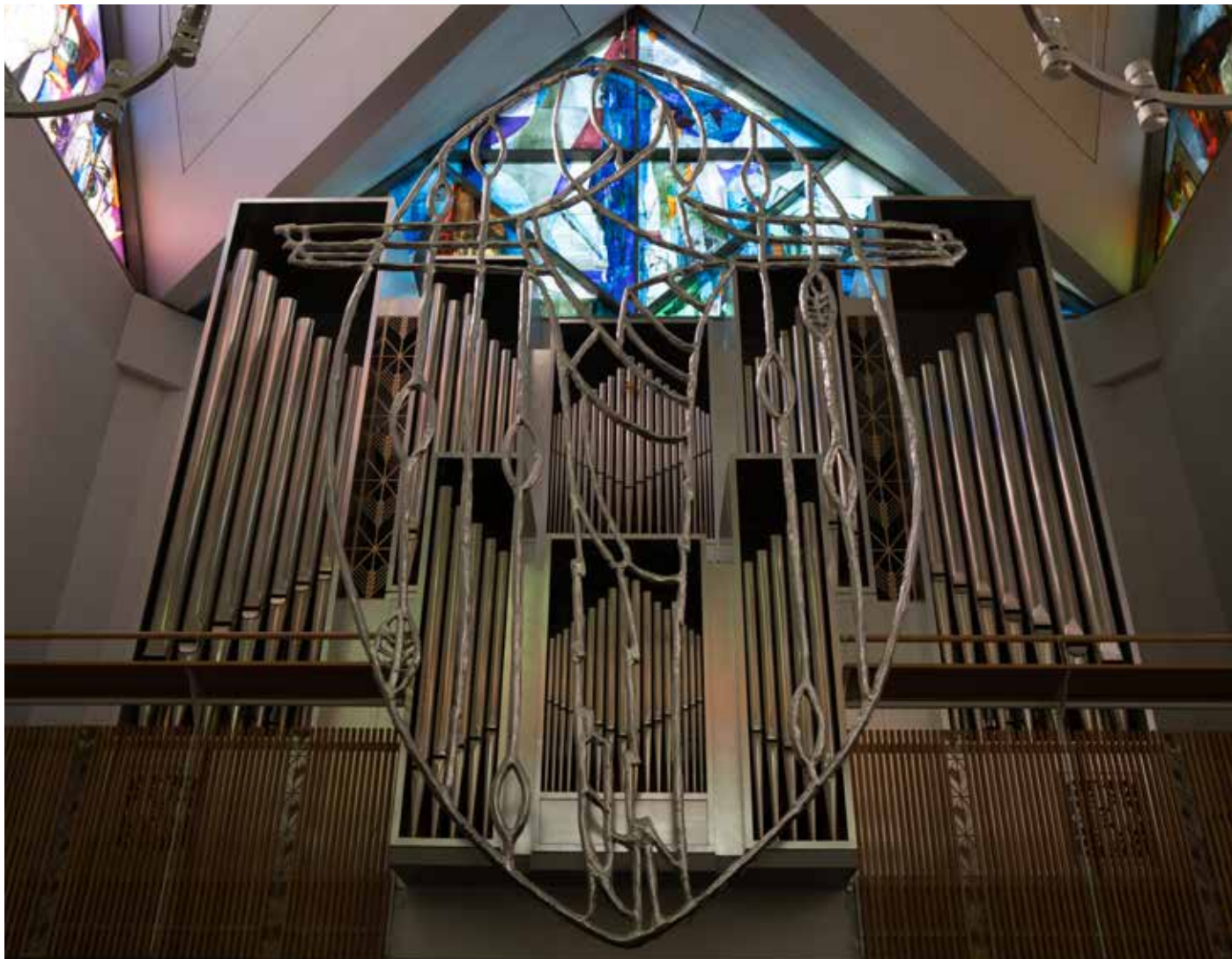
Vinkandens håndtag har form som en blod- eller vindråbe. På dens sider ses ligeledes små dråber, som naturligvis også kan være tårer.

Kalken er rund, men har ottekantet sokkel og fod og er forsynet med fire hældetude til minde om den tid, da kalken var en fælleskalk, som alle drak af. I form svarer den til døbefonten, idet hældetudene markerer døbefontens firkantede rand. I soklen er indridset bogstaverne **I N R I**, inskriptionen på Jesu kors: **Jesus Nazarenus Rex Iudaeorum** – Jesus fra Nazareth, jødernes konge. På kalkens fod ses små relieffer – to korsfæstelsesmotiver, nedtagelsen fra korset og gravlæggelsen.

Oblatæskan er blot udsmykket med en fod med en nagle i, der fungerer som håndtag på låget.

Dysken har to motiver – en såret hånd og fod.

Udsmykningen foran orglet

I 2009 fik Vejleå Kirke et nyt orgel bygget af Marcussen & Søn i Åbenrå og med facade designet af Wohlert arkitekter.

Peter Brandes udsmykkede det stramme arkitektoniske udtryk med en stor mandorla hængende fra loftet lige foran orglet. Motivet er den sejrende Kristus.

En mandorla er en aflang mandelformat strålekroner, der på billeder fra middelalderen ofte omkransede gengivelser af Jesus, Maria og hellige mænd og kvinder.